

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ЯК НАУКА: ВІД ОСНОВ ДО НАУКОВОЇ КАРТИНИ СВІТУ

КОЛЕКТИВНА МОНОГРАФІЯ

*За науковою редакцією доктора економічних наук
професора В. Я. Плаксієнка*

Видавництво
«Центр учбової літератури»
Київ — 2021

УДК 657
Б 94

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Полтавського державного аграрного університету
(протокол № 22 від 18 травня 2021 р.)*

Рецензенти:

Бондар М. І., доктор економічних наук, професор, декан факультету обліку та податкового менеджменту ДВНЗ «Київський національний економічний університет ім. В.Гетьмана»;

Малюга Н. М., доктор економічних наук, професор кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту Поліського національного університету;

Маренич Т. Г., доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри обліку та аудиту Харківського національного технічного університету сільського господарства ім. П. Василенка.

Бухгалтерський облік як наука; від основ до наукової картини світу
Б 94 [колективна монографія] / за заг. ред. В. Я. Плаксієнка. Київ: «Центр учбової літератури», 2021. 340 с.

ISBN 978-611-01-2277-1

У колективній монографії наводяться історичні, методологічні та організаційні аспекти розвитку бухгалтерського обліку як важливої самостійної та динамічної науки в галузі економіки. Авторами всебічно розглянуті як концептуальні засади функціонування облікової науки, так і окремі перспективні стратегічні напрямки її розвитку на базі сучасних досягнень науково-технічного прогресу.

Видання рекомендується науковцям, здобувачам II та III освітньо-наукових рівнів «Магістр» та «Доктор філософії», а також практикам, які розробляють нормативне та методичне забезпечення обліково-аналітичної роботи.

УДК 657

ISBN 978-611-01-2277-1

© Колектив авторів., 2021.
© Видавництво «Центр учбової літератури», 2021.

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА

(Плаксієнко В.Я., д.е.н., професор, Полтавський державний аграрний університет, Легенчук С.Ф., д.е.н., професор, державний університет «Житомирська політехніка») 7

РОЗДІЛ 1. «ЯДРО» БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В СУЧАСНОСТІ 9

1.1. Історичні аспекти розвитку бухгалтерського обліку як науки в Україні (Бондарчук Н.В., д.держ.упр., професор, Дніпровський державний аграрно-економічний університет) 9

1.2. «Ядро» та змінні у визначенні, предметі і методі бухгалтерського обліку (Плаксієнко В.Я., д.е.н., професор, Ліпський Р.В., к.е.н., доцент, Полтавський державний аграрний університет) 19

1.3. Обліковий базис генерації потоків капіталу (Камінська Т.Г., д.е.н., професор, Академія праці, соціальних відносин та туризму, Овчарик Р.Ю., к.е.н., доцент, Київський кооперативний інститут бізнесу і права, Ільчак О.В., к.е.н., асистент, Національний університет біоресурсів і природокористування України) 38

РОЗДІЛ 2. ОКРЕМІ НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО ОБЛІКУ 53

2.1. Інформаційна роль фінансового обліку у забезпеченні економічної, соціальної та екологічної відповідальності підприємств (Канцедал Н.А., к.е.н., доцент, Пономаренко О.Г., к.е.н., доцент, Полтавський державний аграрний університет) 53

2.2. Трансформація інформаційної ролі бухгалтерського обліку в управлінні доходами аграрних підприємств (Пилипенко К.А., д.е.н., професор, Мац Т.П., к.е.н., доцент, Красота О.Г., к.е.н., доцент, Полтавський державний аграрний університет) 64

2.3. Інформаційна роль бухгалтерського обліку у вирішенні проблем податкової безпеки підприємств (Лега О.В., к.е.н., доцент, Прийдак Т.Б., к.е.н., доцент, Яловега Л.В., к.е.н., доцент, Полтавський державний аграрний університет) 74

2.4. Логістичні питання організації обліку запасів (Левченко З.М., к.е.н., доцент, Тютюнник С.В., к.е.н., доцент, Дугар Т.Є, к.е.н., доцент, Романченко Ю.О., к.е.н., доцент, Полтавський державний аграрний університет).....	85
2.5. Річна фінансова звітність як засіб формування та реалізації державної політики у сфері бухгалтерського обліку (Грибовська Ю.М., к.е.н., доцент, Ходаківська Л.О., к.е.н., доцент, Полтавський державний аграрний університет).....	102

РОЗДІЛ 3. ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ В УКРАЇНІ 115

3.1. Глобальні принципи управлінського обліку в контексті формування екологічної безпеки підприємств (Гуцаленко Л.В., д.е.н., професор, Національний університет біоресурсів та природокористування України, Лепетан І.М., к.е.н., доцент, Вінницький національний університет)	115
3.2. Формування та обліковий супровід витрат логістичного сегменту підприємства (Назаренко О.В., д.е.н., професор, Сумський національний аграрний університет)	130
3.3. Управління фінансово-економічною стійкістю підприємства у контексті застосування обліково-аналітичних інструментів (Шмиголь Н.М., д.е.н., професор, Національний університет «Запорізька політехніка», Касянок М.А., аспірант, Запорізький національний університет)	143
3.4. Обліково-аналітичне забезпечення сталого розвитку підприємств (Скоробогатова Н.Є., к.е.н., доцент, Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут ім. Ігоря Сікорського»)	154
3.5. Архітектурно-онтологічне моделювання обліково-аналітичного забезпечення менеджменту бізнес-процесів підприємства (Пилипенко А.А., д.е.н., професор, Халліфак А. М., стажер, Харківський національний економічний університет ім. Семена Кузнеця)	165

РОЗДІЛ 4. НОВЕ В КОМП'ЮТЕРИЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ	183
4.1. Інноваційний імператив розвитку бухгалтерського обліку в епоху цифрових перетворень (Бочуля Т. В., д.е.н., професор, Харківський державний університет харчування та торгівлі)	183
4.2. Цифровізація як вектор модернізації системи бухгалтерського обліку (Соколенко Л.Ф., к.е.н., доцент, Сумський державний педагогічний університет ім. А.С.Макаренка, Назаренко І.М., д.е.н., професор, Сумський національний аграрний університет)	196
4.3. Трансформація елементів методу бухгалтерського обліку в умовах комп'ютеризації (Кулик В.А., д.е.н., професор, Полтавський державний аграрний університет).....	209
4.4. Особливості, переваги та недоліки програмних продуктів («Універсал 7: ERP» та «BAS Бухгалтерія») (Мокієнко Т.В., к.е.н., доцент, Черненко К.В., к.е.н., доцент, Полтавський державний аграрний університет).....	222
4.5. Економічна ефективність впровадження автоматизованих облікових систем (АОС) підприємств (Горященко Ю.Г., к.е.н., доцент, Жадько К.С., д.е.н., професор, Носова Т.І., к.е.н., доцент, Університет митної справи та фінансів).....	234
РОЗДІЛ 5. СУЧАСНІ І ПЕРСПЕКТИВНІ ІНСТИТУТИ ТА ІНСТИТУЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ	251
5.1. Обліковий інжиніринг у формуванні професійного судження бухгалтера (Садовська І.Б., д.е.н., професор, Волинський національний університет ім. Лесі Українки, Нагірська К.Є., к.е.н., доцент, Луцький національний технічний університет)	251
5.2. Розуміння бухгалтерського обліку як соціальної та інституційної практики: місце в сучасній бухгалтерській науковій картині світу (Легенчук С.Ф., д.е.н., професор, державний університет «Житомирська політехніка»).....	261

5.3. Інституціональна теорія бухгалтерського обліку в науковому забезпеченні сталого розвитку (Жук В.М., д.е.н., професор, академік НААН, головний науковий співробітник відділу обліку та оподаткування ННЦ «Інститут аграрної економіки»).....	280
5.4. Федерація бухгалтерів і аудиторів як засіб фахового зростання професіоналів облікової справи (Левченко З.М., к.е.н., доцент, Єрмолаєва М.В., к.е.н., доцент, Дугар Т.Є, к.е.н., доцент, Тютюнник С.В., к.е.н., доцент, Полтавський державний аграрний університет).....	296
5.5. Етика професійного бухгалтера та її регулювання (Чижевська Л.В., д.е.н., професор, Державний університет «Житомирська політехніка»).....	305

9. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань: Наказ Міністерства фінансів України від 02.09.2014 р. № 879. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14#Text> (дата звернення: 22.04.2021).

10. Порядок визначення розміру збитків від розкрадання, нестачі, знищення (псування) матеріальних цінностей: Постанова КМУ від 22.01.1996 р. № 116 (редакції 16 грудня 2011 р.) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/116-96-%D0%BF#Text> (дата звернення: 22.04.2021).

11. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення: 22.04.2021).

12. Про визнання деяких актів Української РСР такими, що втратили чинність, та актів Союзу РСР такими, що не застосовуються на території України: Постанова Кабінету міністрів України від 23.11.2016 р. № 1066. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KP161066.html (дата звернення: 22.04.2021).

13. Про порядок тимчасової дії на території України окремих актів законодавства Союзу РСР. Постанова ВРУ від 12.09.1991 р. № 1545-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1545-12#Text> (дата звернення: 22.04.2021).

14. Рубан Л.О., Козел М.А. Формування та оптимізація виробничих запасів у логістичній системі. *Бухгалтерський облік, аналіз та аудит*. 2019. Вип. 34. С. 313-318. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2019/34_2019_ukr/47.pdf (дата звернення: 22.04.2021).

15. Тюріна Н.М., Гой І.В., Бабій І.В. Логістика: навч. посібник. К.: «Центр учбової літератури», 2015. 392 с. URL: https://www.logistics-gr.com/index.php?option=com_content&id=23650&c=72&Itemid=99 (дата звернення: 22.04.2021).

16. Чуприна Л.В., Намазова В.М. Роль управління запасами у підвищенні ефективності управління підприємством. *Молодий вчений*. 2017. № 4 (44). С. 784-788. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/4/182.pdf> (дата звернення: 19.04.2021).

2.5. Річна фінансова звітність як засіб формування та реалізації державної політики у сфері бухгалтерського обліку

Річна фінансова звітність – це підсумок, результат непростой, щоденної роботи бухгалтера або колективу бухгалтерів за рік. Звітним періодом для складання річної фінансової звітності є календарний рік (період з 1 січня по 31 грудня). Складати та подавати річну фінансову звітність в обов'язковому порядку зобов'язані:

- усі юридичні особи, які створені відповідно до законодавства України (незалежно від організаційно-правової форми господарювання і форми власності);

- представництва іноземних суб'єктів господарської діяльності, які зобов'язані вести бухгалтерський облік та подавати фінансову звітність згідно із законодавством [9; 8].

Усі підприємства (окрім бюджетних установ) поділяють на мікропідприємства, малі, середні та великі, табл. 1.

Таблиця 1

**Класифікація підприємств відповідно до Закону України
«Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [9]**

Категорія підприємства	Критерії оцінки за рік, що передує звітному*		
	балансова вартість активів**, євро***	чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)****, євро***	середня кількість працівників, осіб*****
Мікропідприємства	до 350 тис.	до 700 тис.	до 10
Малі	до 4 млн	до 8 млн	до 50
Середні	до 20 млн	до 40 млн	до 250
Великі	понад 20 млн	понад 40 млн	понад 250

* Новозворені підприємства під час визначення свого розміру застосовують показники на дату складання річної фінансової звітності.

** Її беруть із рядка 1300 гр. 4 Балансу за ф.ф. № 1, № 1-м, № 1-мс.

*** Для перерахунку євро в гривні слід застосовувати середньорічний курс НБУ.

**** Орієнтуються на показник рядка 2000 гр. 3 Звіту про фінансові результати за ф.ф. № 2, № 2-м, № 2-мс.

***** Для розрахунку даного показника користуються правилами Інструкції № 286 [2].

Для визначення розміру підприємства при складанні фінансової звітності за 2020 рік використовували показники за 2019 рік. Для віднесення компанії до певної категорії достатньо, щоб показники фінансової звітності за попередній рік відповідали одночасно, щонайменше, двом критеріям. Якщо підприємство встановило належність до однієї з категорій, але за показниками річної фінансової звітності протягом 2 років поспіль не відповідає наведеним критеріям, необхідно знову визначати його розмір.

Фінансову та консолідовану річну фінансову звітність суб'єкти господарювання складають за одними із стандартів:

- національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку (далі – НП(С)БО);

- міжнародними стандартами фінансової звітності (далі – МСФЗ);

- національними стандартами у державному секторі.

Основні правила складання фінансової звітності поширюються на всіх юридичних осіб (окрім банків та бюджетних установ), які зобов'язані подавати фінансову звітність згідно із законодавством:

1. Обов'язкове розкриття інформації про підприємство:

- назва, організаційно-правова форма та місцезнаходження (країна, де зареєстроване підприємство, адреса його офісу);
- стислий опис основної діяльності;
- назва підприємства, що контролює інші підприємства (материнське (холдингове) підприємство), а також назва фактичної контролюючої сторони, якщо вона має іншу назву;
- середня кількість працівників підприємства протягом звітного періоду;
- дата затвердження фінансової звітності;
- повідомлення про складання фінансової звітності за НП(С)БО або МСФЗ.

Кожна форма фінансової звітності повинна містити дату, станом на яку наведено показники, або період, який вона охоплює.

2. Фінансову звітність складають в грошовій одиниці України, тобто в гривнях. На вимогу користувачів фінансової звітності національна валюта може бути додатково перерахована в іноземну валюту.

3. Великі та середні підприємства фінансову звітність складають у тисячах гривень без десяткових знаків. Виняток – р. IV Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) (ф. № 2), у якому грошові показники наводять у гривнях із копійками.

Фінансову звітність малого підприємства (фф. № 1-м та № 2-м), а також фінансову звітність мікропідприємства (фф. № 1-мс та № 2-мс) заповнюють у тисячах гривень з одним десятковим знаком.

4. Не припустиме у фінансовій звітності згортання статей активів і зобов'язань, доходів і витрат, окрім випадків передбачених відповідними НП(С)БО або МСФЗ.

5. Показники податку на прибуток, витрат і збитків, вирахування з доходу, вибуття коштів, зменшення складових власного капіталу необхідно наводити в дужках.

6. До фінансової звітності включають показники діяльності філій, представництв, відділень та інших відокремлених підрозділів підприємства.

7. У фінансовій звітності можна не наводити статей, за якими відсутня інформація до розкриття. Виняток – випадки, коли такі дані були в попередньому звітному періоді. Тобто, рядки річної фінансової звітності, які не мають показників, можна не відображати.

За потреби до затверджених форм бухгалтери можуть додавати статті з переліку додаткових статей фінансової звітності, що наведені в додатку 3 до НП(С)БО 1, зберігаючи їх назву і код рядка. Додавати рядки дозволено лише якщо:

- інформація є суттєвою (її відсутність може вплинути на рішення користувачів);
- оцінку статті можна достовірно визначити [4].

8. Фінансова звітність повинна бути підписана керівником (власником) підприємства або уповноваженою особою у визначеному законодавством порядку, а також бухгалтером або особою, яка забезпечує ведення бухгалтерського обліку на підприємстві. Якщо облік веде підприємство, що провадить діяльність у сфері бухгалтерського обліку та/або аудиту, то на фінансовій звітності повинен бути підпис керівника підприємства (або уповноваженої особи), а також керівника бухгалтерської/аудиторської фірми (або уповноваженої ним особи).

Фінансову звітність підприємства, що становить суспільний інтерес підписує керівник (або уповноважена особа) у визначеному законодавством порядку, а також головний бухгалтер.

Річну фінансову звітність за міжнародними стандартами фінансової звітності, у тому числі консолідовану, обов'язково складають та подають:

- 1) публічні акціонерні товариства;
- 2) підприємства, що становлять суспільний інтерес, а саме:
 - емітенти цінних паперів, цінні папери яких допущено до торгів на фондових біржах або щодо яких виставлено публічну пропозицію;
 - банки;
 - страховики;
 - недержавні пенсійні фонди, окрім тих, котрі належать до мікро- або малих підприємств;
 - інші фінансові установи, окрім тих, які належать до мікро- або малих підприємств;
 - великі підприємства;
- 3) суб'єкти господарювання, які здійснюють діяльність у видобувних галузях. Згідно із ч. 1 ст. 1 Закону України «Про забезпечення прозорості у видобувних галузях» від 18 вересня 2018 р. № 2545-VIII до видобувних галузей належать галузі промисловості, пов'язані з геологічним вивченням надр (у т.ч. дослідно-промисловою розробкою родовищ корисних копалин загальнодержавного значення), видобуванням корисних

копалин загальнодержавного значення, виконанням робіт (здійсненням діяльності), передбачених угодою про розподіл продукції щодо корисних копалин загальнодержавного значення, реалізацією видобутої продукції, транспортуванням трубопроводами вуглеводнів (у т. ч. з метою транзиту) [10].

У листі Міністерства фінансів України та Державної статистики України від 14 березня 2018 р. № 35230-06-5/6959, № 04.3-07/22-18 визначено, що до діяльності з видобування корисних копалин належать такі позиції КВЕД:

- 05.10 «Добування кам'яного вугілля»;
- 05.20 «Добування бурого вугілля»;
- 06.10 «Добування сирої нафти»;
- 06.20 «Добування природного газу»;
- 07.10 «Добування залізних руд»;
- 07.21 «Добування уранових і торієвих руд»;
- 07.29 «Добування руд інших кольорових металів»;
- 08.11 «Добування декоративного та будівельного каменю, вапняку, гіпсу, крейди та глинистого сланцю»;
- 08.12 «Добування піску, гравію, глини і каоліну»;
- 08.91 «Добування мінеральної сировини для хімічної промисловості та виробництва мінеральних добрив»;
- 08.92 «Добування торфу»;
- 08.93 «Добування солі»;
- 08.99 «Добування інших корисних копалин та розроблення кар'єрів» [11];

4) підприємства, які провадять господарську діяльність за такими видами:

- надання фінансових послуг, окрім страхування та пенсійного забезпечення (розділ 64 КВЕД);
- недержавне пенсійне забезпечення (група 65.3 КВЕД);
- допоміжна діяльність у сферах фінансових послуг і страхування (розділ 66 КВЕД), за винятком допоміжної діяльності у сфері страхування та пенсійного забезпечення (група 66.2 КВЕД).

Решта підприємств річну фінансову звітність та консолідовану фінансову звітність за рік складають згідно з національними П(С)БО, або добровільно можуть перейти та формувати звітність за МСФЗ.

Склад фінансової звітності для юридичних осіб усіх форм власності (крім банків і бюджетних установ), котрі зобов'язані її подавати, встановлено в п. 1 р. II НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», п. 3 НП(С)БО 29 «Фінансова звітність за сегментами». Повний комплект річної фінансової звітності включає:

- Баланс (звіт про фінансовий стан) (ф. № 1);
- Звіт про фінансові результати (звіт про сукупний дохід) (ф. № 2);
- Звіт про рух грошових коштів (ф. № 3 (за прямим методом) або ф. № 3-н (за непрямим методом));
- Звіт про власний капітал (ф. № 4);
- Примітки до річної фінансової звітності (ф. № 5);
- Додаток до приміток до річної фінансової звітності «Інформація за сегментами» (ф. № 6) [4; 6].

Разом із фінансовою звітністю суб'єкти господарювання також подають звіт про управління, а материнські компанії – консолідований звіт про управління. Від нього звільнені лише мікро- і малі підприємства. Однак звіт про управління не входить до складу фінансової звітності. Те саме стосується й звіту про платежі на користь держави, який подають суб'єкти господарювання, котрі здійснюють діяльність у видобувних галузях і при цьому є суспільно значущими. Їх звіт також не є фінансовою звітністю.

Материнські компанії, що здійснюють контроль над дочірніми підприємствами, окрім фінансової звітності за результатами власної діяльності, подають річну консолідовану фінансову звітність, яка включає:

- Консолідований баланс (звіт про фінансовий стан) (ф. № 1-к);
- Консолідований звіт про фінансові результати (звіт про сукупний дохід) (ф. № 2-к);
- Консолідований звіт про рух грошових коштів (ф. № 3-к (за прямим методом) або ф. № 3-кн (за непрямим методом));
- Консолідований звіт про власний капітал (ф. № 4-к);
- Примітки до річної фінансової звітності;
- Додаток до приміток до річної фінансової звітності «Інформація за сегментами» (ф. № 6).

Материнське підприємство не подає консолідовану фінансову звітність за дотримання усіх нижчеперелічених умов (п. 6 р. I НП(С)БО 2 «Консолідована фінансова звітність»):

1) воно саме є дочірнім підприємством іншого підприємства (повністю або частково йому належить);

2) власники неконтрольованої частки поінформовані про неподання і не заперечують;

3) воно не є емітентом цінних паперів;

4) якщо його материнське підприємство складає консолідовану звітність, котра є загальнодоступною [5].

Підприємства, які контролюють інші підприємства (окрім тих, що становлять суспільний інтерес), мають право не подавати консолідовану фінансову звітність, якщо показники звітності сукупно з контрольованими підприємствами не перевищують двох із таких критеріїв:

- балансова вартість активів не досягає 4 млн євро;

- чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) – до 8 млн євро;

- середня кількість працівників – до 50 осіб.

Окрім материнських компаній, консолідовану фінансову звітність, разом із власною, складають і подають об'єднання підприємств. До неї включають усю інформацію про підприємства, які входять до такого об'єднання, якщо це передбачено засновницькими документами або законодавством.

Для мікропідприємств, малих підприємств, непідприємницьких товариств і представництв іноземних суб'єктів господарської діяльності (окрім зобов'язаних складати фінансову звітність за міжнародними стандартами) встановлено скорочену за показниками фінансову звітність у складі балансу і звіту про фінансові результати. Відповідно до НП(С)БО 25 «Спрощена фінансова звітність» річну фінансову звітність малого підприємства, яка включає Баланс (ф. № 1-м) та Звіт про фінансові результати (ф. № 2-м) подають:

- малі підприємства (окрім тих, кому за податковим законодавством дозволено вести спрощений облік доходів і витрат, юридичні особи платники єдиного податку 3 групи;

- представництва іноземних суб'єктів господарської діяльності.

Фінансову звітність мікропідприємства у складі Балансу (ф. № 1-мс) і Звіту про фінансові результати (ф. № 2-мс) складають:

- мікропідприємства;

- юридичні особи платники єдиного податку 3 групи;

- непідприємницькі товариства.

Суб'єкти господарювання зобов'язані подавати річну фінансову звітність:

- органам, до сфери управління яких вони входять;
- трудовим колективам за їх вимогою;
- власникам (засновникам) згідно з засновницькими документами [9; 8].
- органам державної статистики;
- податківцям – подають лише платники податку на прибуток разом

із річною декларацією з податку на прибуток; неприбуткові установи та організації разом із неприбутковим звітом подають фінансову звітність;

- іншим користувачам згідно із законодавством (наприклад, подання фінансової звітності й консолідованої фінансової звітності, яку складають на основі таксономії за міжнародними стандартами, подають в єдиному електронному форматі до центру збору фінансової звітності, операційне управління яким здійснює НКЦПФР).

Річну фінансову звітність виокремленим користувачам (окрім податківців) необхідно подати не пізніше 28 лютого наступного за звітним року.

Річну консолідовану фінансову звітність юридичні особи, які мають дочірні підприємства, повинні подати не пізніше строків, передбачених законодавством для оприлюднення річної консолідованої фінансової звітності. Таким граничним терміном залежно від виду юридичної особи може бути або 30 квітня, або 1 червня року, наступного за звітним року [9].

Об'єднання підприємств подають річну консолідовану фінансову звітність не пізніше 15 квітня наступного за звітним роком.

Якщо гранична дата подання річної фінансової звітності припадає на неробочий день, то такий термін переноситься на перший після вихідного робочий день.

Датою подання фінансової звітності вважається день її фактичної передачі за належністю, а в разі надсилання поштою – дата одержання адресатом фінансової звітності, яка зазначена на штемпелі підприємства зв'язку, що обслуговує адресата. Датою ж надання фінансової звітності в єдиному електронному форматі вважають день одержання електронного повідомлення про одержання центром збору фінансової звітності [8].

Перелік суб'єктів господарювання, які повинні оприлюднювати річну фінансову звітність та строки, наведено у табл. 2.

Таблиця 2

Оприлюднення річної фінансової звітності суб'єктами господарювання

№ з/п	Вид суб'єкта господарювання	Строк оприлюднення	Порядок оприлюднення	Підстава
1	2	3	4	5
Оприлюднення фінансової звітності згідно із Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.99 р. № 996-XIV [9]				
1	Підприємства, що становлять суспільний інтерес	не пізніше ніж до 30 квітня року, що настає за звітним періодом	разом з аудиторським висновком на своїй вебсторінці (у повному обсязі) та в інший спосіб у випадках, визначених законодавством	абз. 1 ч. 3 ст. 14 Закону № 996-XIV
2	Публічні акціонерні товариства	не пізніше ніж до 30 квітня року, що настає за звітним періодом	разом з аудиторським висновком на своїй вебсторінці (у повному обсязі) та в інший спосіб у випадках, визначених законодавством	абз. 1 ч. 3 ст. 14 Закону № 996-XIV
3	Суб'єкти природних монополій на загальнодержавному ринку			
4	Суб'єкти господарювання, які здійснюють діяльність у видобувних галузях	не пізніше ніж до 30 квітня року, що настає за звітним періодом	разом з аудиторським висновком на своїй вебсторінці (у повному обсязі) та в інший спосіб у випадках, визначених законодавством	абз. 1 ч. 3 ст. 14 Закону № 996-XIV
5	Великі підприємства, які не є емітентами цінних паперів	не пізніше ніж до 1 червня року, що настає за звітним періодом	разом з аудиторським висновком на своїй вебсторінці (у повному обсязі)	абз. 2 ч. 3 ст. 14 Закону № 996-XIV
6	Середні підприємства			
7	Інші фінансові установи, що належать до мікро- та малих підприємств			
8	Головні розпорядники бюджетних коштів	не пізніше ніж до 30 квітня року, що настає за звітним періодом	шляхом розміщення на своїй вебсторінці	абз. 1 ч. 4 ст. 14 Закону № 996-XIV

Розділ 2. Окремі напрямки розвитку фінансового обліку

Продовж. табл. 2

1	2	3	4	5
9	Державна казначейська служба України	не пізніше ніж до 1 червня року, що настає за звітним періодом	шляхом розміщення на своїй вебсторінці	абз. 2 ч. 4 ст. 14 Закону № 996-XIV
Оприлюднення фінансової звітності згідно із Господарським кодексом України від 16 січня 2003 р. № 436-IV [1]				
1	Державні унітарні підприємства	до 30 квітня року, що настає за звітним періодом	шляхом розміщення інформації з ч. 8 ст. 73, ч. 3 ст. 78, ч. 3 ст. 90 ГКУ, яка підлягає оприлюдненню, на власній вебсторінці (вебсайті) або на офіційному вебсайті суб'єкта управління об'єктами державної власності, що здійснює функції з управління підприємством/суб'єкта управління об'єктами комунальної власності, що здійснює функції з управління підприємством/суб'єкта управління, який здійснює функції з управління корпоративними правами	ч. 8 ст. 73 ГКУ
2	Комунальні унітарні підприємства			ч. 8 ст. 78 ГКУ
3	Господарські товариства, у статутному капіталі яких більше 50 % акцій (часток) належать державі, а також господарські товариства, 50 і більше відсотків акцій (часток) яких належать господарському товариству, частка держави в яких становить 100 %			ч. 3 ст. 90 ГКУ
4	Господарські товариства, у статутному капіталі яких більше 50 % акцій (часток) належать територіальній громаді, а також господарські товариства, 50 і більше відсотків акцій (часток) яких належать господарському товариству, частка територіальної громади в яких становить 100 %			

За неподання річної фінансової звітності державним органам, а також за її неоприлюднення у строки, визначені законодавством, передбачено санкції.

Адміністративні санкції:

1. За відсутність бухгалтерського обліку або ведення його з порушенням встановленого порядку, внесення неправдивих даних до

фінансової звітності, неподання фінансової звітності, несвоєчасне або неякісне проведення інвентаризацій коштів і матеріальних цінностей до посадових осіб підприємства може бути застосовано адміністративну відповідальність згідно зі ст. 1642 КпАП, яка встановлює санкції від 136 до 255 грн (від 8 до 15 НМДГ). За повторне вчинення впродовж року даного правопорушення санкції становлять від 170 до 340 грн (від 10 до 20 НМДГ).

2. За неподання органам державної статистики даних для проведення державних статистичних спостережень або подання їх недостовірними, не в повному обсязі, не за формою, передбаченою звітно-статистичною документацією, чи із запізненням, незабезпечення належного стану первинного обліку до посадових осіб підприємства може бути застосована адміністративна відповідальність за ст. 186 КпАП, яка передбачає накладення органами державної статистики адміністративного штрафу від 170 до 255 грн (від 10 до 15 НМДГ). При повторному вчиненні протягом року такого правопорушення санкції становлять від 255 до 425 грн (від 15 до 25 НМДГ) [3].

3. За порушення порядку оприлюднення фінансової звітності або консолідованої фінансової звітності разом з аудиторським звітом до посадових осіб суб'єктів господарювання, на яких законодавством покладено такий обов'язок, може бути застосовано адміністративну санкцію за ст. 163 КпАП, яка передбачає накладення штрафу від 17000 грн до 34000 грн (від 1000 до 2000 НМДГ). За повторне вчинення впродовж року даного правопорушення санкція становить від 34000 грн до 51000 грн (від 2000 до 3000 НМДГ) [3].

За неподання річної фінансової звітності, окрім адміністративних штрафів, можуть бути застосовані й фінансові санкції.

Абз. 2 п. 46.2 ПКУ визначає фінансову звітність додатком до податкової декларації з податку на прибуток (звіту про використання доходів (прибутків) неприбуткової організації). Вона є їхньою невід'ємною частиною. Тому прибутковий та/або неприбутковий звіти, надані контролерам платниками податку на прибуток та неприбутковими установами/організаціями без річної фінансової звітності, не вважатимуться податковою декларацією. Контролери відмовлять у прийнятті звіту у разі неподання його разом з фінансовою звітністю, що загрожує застосуванням санкцій. Розмір штрафу становить 170 грн за кожне неподання або несвоєчасне подання прибуткового/неприбуткового

звіту. У разі вчинення повторних порушень протягом року штрафна санкція зростає до 1020 грн за кожне неподання або несвоєчасне подання прибуткового/неприбуткового звіту [7].

Отже, річна фінансова звітність – це система показників у формі таблиць, які відображають обсяг і результати діяльності підприємства. Її складання є завершальним етапом облікової роботи. Фінансова звітність сформована за вимогами НП(С)БО 1, 2, 25, 29 базується на єдиних затверджених формах, на відміну від звітності, складеної за МСФЗ, оскільки міжнародними стандартами не визначено форм фінансової звітності, а лише наведено статті для обов'язкового розкриття у звітності та їх суть. Враховуючи відсутність окремого національного положення бухгалтерського обліку щодо облікової політики та облікових оцінок, доцільно прийняти та затвердити відповідне положення, з метою більшої деталізації елементів облікової політики суб'єктів господарювання та наближення НП(С)БО до МСФЗ, оскільки в складі міжнародних стандартів затверджений МСБО 8 «Облікові політики, зміни в облікових оцінках та помилки».

Список використаних джерел:

1. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. № 436-IV / Верховна рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (дата звернення: 20.04.2021).
2. Інструкція зі статистики кількості працівників: Наказ Державного комітету статистики України від 28 вересня 2005 р. № 286 / Верховна рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1442-05#Text> (дата звернення: 20.04.2021).
3. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07 грудня 1984 р. № 8073-X / Верховна рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text> (дата звернення: 20.04.2021).
4. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ Міністерства фінансів України від 07 лютого 2013 р. № 73 / Верховна рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text> (дата звернення: 20.04.2021).
5. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 2 «Консолідована фінансова звітність»: Наказ Міністерства фінансів України від 27 червня 2013 р. № 628 / Верховна рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1223-13#Text> (дата звернення: 20.04.2021).
6. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 29 «Фінансова звітність за сегментами»: Наказ Міністерства фінансів України від 19 травня 2005 р. № 412 / Верховна рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0621-05#Text> (дата звернення: 20.04.2021).
7. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 р. № 2755-VI / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 20.04.2021).
8. Порядок подання фінансової звітності: Постанова Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2000 р. № 419 / Верховна рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/419-2000-%D0%BF#Text> (дата звернення: 20.04.2021).

9. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16 липня 1999 р. № 996-XIV / Верховна рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення: 20.04.2021).

10. Про забезпечення прозорості у видобувних галузях: Закон України від 18 вересня 2018 р. № 2545-VIII / Верховна рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2545-19#Text> (дата звернення: 20.04.2021).

11. Щодо підприємств, які здійснюють діяльність з видобутку корисних копалин загальнодержавного значення або заготівлю деревини: Лист Міністерства фінансів України та Державної статистики України від 14 березня 2018 р. № 35230-06-5/6959, № 04.3-07/22-18 / Верховна рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v3523201-18#Text> (дата звернення: 20.04.2021).

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ЯК НАУКА: ВІД ОСНОВ ДО НАУКОВОЇ КАРТИНИ СВІТУ

КОЛЕКТИВНА МОНОГРАФІЯ

*За науковою редакцією доктора економічних наук
професора В. Я. Плаксієнка*

Друкується в авторській редакції

Підписано до друку 25.05.2021 р. Формат 60x84 1/16.
Друк лазерний. Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman.
Ум. друк. арк. 21,25. Тираж 300 прим.

ТОВ «Центр учбової літератури»
вул. Лаврська, 20, м. Київ

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру
видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК № 2458 від 30.03.2006 р.